Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2020–2021

35 570 XIX Vaststelling van de begrotingsstaat van het Nationaal Groeifonds (XIX) voor het jaar 2021

E

VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT/LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT[1] EN VOOR FINANCIËN[2]

Vastgesteld 11 december 2020

Het voorbereidend onderzoek heeft de commissies aanleiding gegeven tot het uitbrengen van verslag met daarin de volgende opmerkingen en vragen.

Inleiding

De leden van de fractie van **GroenLinks** hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorstel van wet Begrotingsstaat Nationaal Groeifonds 2021. Na de parlementaire behandeling in de Tweede Kamer ligt er naar de opvatting van deze leden een voldragen voorstel. Zij zien uit naar de instellingswet en hebben nog een aantal vragen.

De leden van de fractie van de **PvdA** hebben met veel belangstelling kennisgenomen van het voorstel van wet Begrotingsstaat Nationaal Groeifonds 2021 en de brief over het Nationaal Groeifonds van 1 december 2020.[3] Zij juichen toe dat het brede welvaartsbegrip nu uitgangspunt wordt, dat er volwaardige invulling wordt gegeven aan het

[1] Samenstelling **Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit**: Koffeman (PvdD), Faber-van de Klashorst (PVV), Van Strien (PVV), Gerkens (SP), Atsma (CDA), N.J.J. van Kesteren (CDA), (voorzitter), Pijlman (D66), Schalk (SGP), Klip-Martin (VVD), Van Rooijen (50PLUS), Van Ballekom (VVD), De Blécourt-Wouterse (VVD), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Gerbrandy (OSF), Van Gurp (GL), Huizinga-Heringa (CU), Kluit (GL), Van der Linden (FVD), (ondervoorzitter), Meijer (VVD), Otten (Fractie-Otten), Prins-Modderaar (CDA), Recourt (PvdA), Vendrik (GL), Van der Voort (D66) en Berkhout (Fractie-Van Pareren).

[2] Samenstelling **Financiën**:
Essers (CDA), Koffeman (PvdD), Backer (D66), Ester (CU), Faber-van de Klashorst (PVV), Van Apeldoorn (SP), Sent (PvdA), Van Strien (PVV), Jorritsma-Lebbink(VVD), N.J.J. van Kesteren (CDA), Schalk (SGP), Van Rooijen (50PLUS), Wever (VVD),Van Ballekom (VVD), Crone (PvdA), Frentrop (FVD), (voorzitter), Geerdink (VVD), Gerbrandy(OSF), Karimi (GL), (ondervoorzitter), Van der Linden (FVD), Otten (Fractie-Otten),Rietkerk (CDA), Rosenmöller (GL), Vendrik (GL), Van Wely (FVD) en Van der Voort (D66).

[3] Kamerstukken I, 2020–2021, 35 570 XIX/35 570, C.

kst-35570-XIX-E
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2020

begrotingsrecht van het parlement en dat een generatietoets zal plaatsvinden. Zij hebben nog de volgende vragen.

De leden van de fractie van de **SGP** hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorstel van wet Begrotingsstaat Nationaal Groeifonds 2021. Zij hebben nog de volgende vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de fractie van GroenLinks hebben begrepen uit de brief van de ministers van EZK en FIN van 1 december[4] dat de projecten getoetst worden op bevordering van de brede welvaart, waarbij de som van maatschappelijke kosten en baten positief dient te zijn. Dat is voor deze leden een cruciaal anker van het fonds, zij hebben daarover eerder de discussie gezocht met de regering. Van deze leden had in de naamgeving van het fonds bij dit anker aangesloten mogen worden.

Om de maatschappelijke kosten goed in beeld te brengen zal gerekend worden met «efficiënte CO_2-prijzen». Deze prijs zal worden bepaald door de planbureaus. De leden van de fractie van GroenLinks vinden het van groot belang dat dit element is toegevoegd aan het kader van het fonds. Dat versterkt het duurzame transitiekarakter van de projecten die uit het fonds bekostigd kunnen worden.

Voornoemde prijzen liggen hoger dan de ETS-prijzen, aldus de betreffende passage in de brief van 1 december jl. Dat is volgens de leden van de GroenLinks-fractie zonder meer juist. De maatschappelijke kosten per ton CO_2 liggen tenminste hoger dan 100 euro. Het is uiteindelijk aan de planbureaus om daar een actuele inschatting van te maken. Deze leden begrijpen dat er 2021 een nieuwe WLO en update van de CO_2-prijs, zien zij dat correct? Zij vragen dit mede in het licht van de passage over de recente MKBA voor de vrachtwagenheffing. Daar is gerekend met een prijs van 20–80 euro per ton. Hoe beoordeelt de regering dit?

Ten slotte vragen de leden van de fractie van GroenLinks of en op welke wijze de EU taxonomie wordt benut in het kader van het Nationaal Groeifonds.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

Deelt de regering de indruk van de leden van de fractie van de PvdA dat nodeloos veel tijd is verloren nu de regering, na veel politieke druk, uiteindelijk ervoor kiest om de projecten via gewone begrotingen te financieren, in plaats van via een apart fonds zonder de gebruikelijke parlementaire controle? Het fonds had dan toch al een jaar of anderhalf jaar geleden meteen van start kunnen gaan door toevoeging aan de begrotingen waar een project onder zal gaan vallen, zoals nu wordt voorgesteld? Heeft de regering daarmee niet kostbare tijd verloren laten gaan, wat jammer is voor de projecten en waardoor het Nationaal Groeifonds niet meer anticyclisch zal uitwerken, maar procyclisch? En hoe ver gaat eigenlijk de parlementaire controle, waar de regering weliswaar nu zegt dat het parlement uiteindelijk beslist, inclusief mogelijke amendering en autorisatie op artikelniveau, maar de regering ook schrijft dat autorisatie op projectniveau niet kan? Kan de regering dit toelichten?

Begrijpen de leden van de PvdA-fractie het goed dat het parlement dus geen projecten kan tegenhouden, of aanpassingen kan vaststellen? En kan het parlement de rangorde aanpassen? Daarvoor moeten dan meer

[4] Ibidem.

projecten worden aangeboden dan in het totaalbedrag passen, anders valt er niks te kiezen. En kan het parlement besluiten tot reservering van middelen voor nieuwe projecten, die dan wellicht nog moeten worden uitgewerkt? En is het mogelijk dat projecten waar vrijwel altijd ook andere overheden en (semi) private instellingen aan meedoen, op het laatste moment door het parlement worden afgewezen, en zo ja, zonder schadeclaims? Veel projecten zullen naast een investeringslast, ook exploitatielasten met zich meebrengen, van onderhoud tot tekorten, bijvoorbeeld bij openbaar vervoer of warmtetransitie? Hoe wordt hierin voorzien, en kan dit een rol spelen bij de toegangspoort of bij de eindafweging?

De regering stelt dat er een belangrijke toegangspoort is voordat projecten naar de onafhankelijke beoordelingscommissie gaan, en dat een belangrijk criterium voor toelating is dat een project niet in aanmerking mag komen voor «traditionele» begrotingen of fondsen. Het moet dus iets werkelijk unieks zijn. Maar wat gebeurt met een project dat aan alle inhoudelijke criteria voldoet, zoals bijdrage BBP, CO_2 toets enz., maar toch niet wordt toegewezen omdat de pot leeg is of andere projecten voor gaan? Het gaat dan dus om maatschappelijk zeer gewenste projecten, want ze zijn goedgekeurd. Mogen die zich dan alsnog melden bij een gewone departementale begroting of zijn ze bij de overheid definitief uit beeld? Ben je dan voor altijd buitenspel gezet? En is dit een dilemma voor potentiële initiatiefnemers om dan maar niet in te schrijven?

Een andere vraag van de leden van de fractie van de PvdA is de samenwerking met bijvoorbeeld Invest-NL, die ziet op financiering via leningen-participatie van (semi)private projecten waarin de markt niet voorziet. Het lijkt deze leden logisch dat Invest-NL ook vaak (mede)financier zal moeten zijn bij de projecten van het Nationaal Groeifonds, die immers ook per definitie niet door de markt worden gedaan. Ziet de regering dit ook zo, en mag Invest-NL al in het vroegste stadium bijdragen aan het ontwikkelen en verbeteren van projecten van het Nationaal Groeifonds?

Kan de regering garanderen dat ook het MKB en onderzoek- en innovatie-instellingen, en consortia, die niet al te groot zijn kunnen meedingen met veelbelovende projecten, waartoe zij niet altijd in staat zijn vanwege de hoge investering in tijd en kosten? Kan hier beter op worden ingegaan dan de Minister-President deed bij de Algemene politieke beschouwingen in de Eerste Kamer met zijn opmerking dat dit nu eenmaal concurrentie is? Voorts vragen deze leden of alle documenten van de commissie onder de WOB vallen, nu ze als «gewone» begrotingspost zullen worden behandeld? En zal dit ondernemers en andere instellingen afschrikken?

Een andere vraag van deze leden is dat er nu een Generatietoets en een Raad voor de Toekomst komt, maar hoe wordt voorkomen dat ook dit tot vertraging leidt, of gaat de commissie al besluiten nemen zonder de invloed van deze toets en van de Raad?

De leden van de PvdA-fractie juichen de toepassing van een klimaattoets door middel van een efficiënte CO_2-prijs van harte toe, zij hebben dit ook diverse malen bepleit als noodzakelijk bij andere kabinetsbeslissingen over staatssteun aan bedrijven, in het algemeen, en zoals bij KLM. Is de regering bereid dit inderdaad veel breder toe te passen dan alleen bij het Nationaal Groeifonds? Dit brengt deze leden ook op de vraag hoe serieus de klimaatprioriteit nu echt weegt. In de antwoorden aan de Tweede Kamer bij vraag 6 zegt de regering dat in alle gevallen moet worden voldaan aan de eis van BBP-groei en dat daarnaast overige maatschappelijke factoren een rol spelen of doorslaggevend zijn. Betekent dit dat een project dat voor klimaat zeer efficiënt is, maar het BBP slechts neutraal,

gering of zelfs een beetje negatief beïnvloedt, om die reden afvalt? Terwijl met dit project mogelijk zoveel CO_2 wordt gereduceerd, dat de Parijse doelen haalbaar worden, en zelfs andere sectoren kunnen worden ontzien of meer tijd kunnen krijgen, waardoor zij hun bijdrage aan het BBP kunnen blijven leveren? Daardoor neemt *indirect* de bijdrage van zo een project aan het BBP toch enorm toe, zo vragen de leden van de PvdA-fractie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie vragen de regering of zij kan bevestigen dat er via het Nationaal Groeifonds geen projecten zullen worden gefinancierd die, op welke manier dan ook, ook via de reguliere begrotingen of via bestaande fondsen kunnen worden gefinancierd. Welke waarborgen zijn daarvoor ingebouwd?

Op welke manieren kan het parlement het fonds of voorstellen uit het fonds een halt toeroepen, indien bijvoorbeeld blijkt dat uit de tranches niet de gewenste voorstellen komen?

In de Tweede Kamer is een motie aangenomen om de Instellingswet voor het Groeifonds voor de zomer van 2021 naar de Tweede Kamer te sturen.[5] Kan de regering bevestigen dat daarin in ieder geval dezelfde investeringskaders en voorwaarden worden opgenomen als nu wordt voorgesteld? En dat deze investeringskaders en voorwaarden aangescherpt worden indien dit nodig blijkt, bijvoorbeeld door ervaringen in de eerste tranche?

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de vaste commissie voor Financiën zien met belangstelling uit naar de nota naar aanleiding van het verslag. Onder voorbehoud dat de in dit verslag gestelde vragen en gemaakte opmerkingen uiterlijk maandag 14 december 2020, 10:00 uur zullen zijn beantwoord, achten de commissies de openbare behandeling van het voorstel van wet genoegzaam voorbereid.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
N.J.J. van Kesteren

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
Frentrop

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
De Boer

[5] Kamerstukken II, 2020–2021, 35 570 XIX, nr. 13.